

9

LAPSEN OIKEUDET JA GLOBAALI VASTUU

9. LAPSEN OIKEUDET JA GLOBAALI VASTUU

Jokaisella lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle.

Artikla 6

Meillä on vastuu ihmisten ja maapallon hyvinvoinnista

Ihmisten ja tavaroiden liikkumisen myötä maailman maat ja niiden kansalaiset ovat tulleet yhä riippuvaisemmiksi toisistaan. Monilla asioilla, joita teemme omissa kodeissamme ja kylissämme, erityisesti kulutusvalinnoillamme, on vaikutusta aina maailman toisella laidalla saakka. Vastuullisen elämäntavan ohjenuoraksi sopiikin nykypäivänä ”ajattele globaalisti, toimi paikallisesti”.

Jokaisella meistä on mahdollisuus vaikuttaa ihmisten ja maapallon hyvinvointiin. Globaali vastuu tarkoittaa yksilöiden ja yhteiskunnan toimintaa hyvän elämän edellytysten ja kestäväen tulevaisuuden edistämiseksi. Sen tavoitteena ovat kaikille kuuluvien ihmisoikeuksien toteutuminen sekä oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen maailma. Myös lapsen oikeuksien toteutuminen edellyttää globaalisti vastuullista toimintaa. Globaalin vastuun näkökulmasta erityisessä massassa ovat kehitysmaat, joissa köyhyys on osaltaan esteenä ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Vuonna 2000 189 maan johtajat allekirjoittivat vuosituhatjulistuksen, jonka pohjalta laadittiin vuosituhatvavoitteet. Tavoitteita oli kahdeksan, ja ne oli määrä saavuttaa vuoteen 2015 mennessä. Osittain tavoitteiden osalta saavutettiin edistystä, mutta parannettavaa jäi

runsaasti. Vaikka kaikkia tavoitteita ei saavutettu vuoteen 2015 mennessä, monia merkittäviä edistysaskeleita kuitenkin saavutettiin. Globaali köyhyys vähentyi, yhä useampi lapsi pääsee kouluun ja alle 5-vuotiaiden kuolleisuus on puolittunut vuoden 2000 jälkeen. Valtioiden tukema kehitys yhteistyö on yksi keino edistää köyhyyden poistamista ja lapsen oikeuksien toteutumista.

Syyskuussa 2015 YK:n jäsenmaat sopivat uusista tavoitteista ja toimintaohjelmasta, jotka ohjaavat kestävän kehityksen ponnisteluja vuoteen 2030 asti. Kestävän kehityksen tavoiteohjelma (Agenda2030) tähtää äärimmäisen köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen huomioon tasavertaisesti. Uutta vuosituhat-tavoitteisiin verrattuna on tavoitteiden universaalius; ne sitovat niin köyhiä kuin rikkaitakin maita.

Yksilö globaalien vastuun edistäjänä

Globaalien vastuun herääminen edellyttää todellisuuteen perustuvan tiedon omaksumista. Muodostamme helposti mielipiteemme ennako-oletusten ja mielikuvien perusteella. Onkin tärkeää tiedostaa omat ennakkoluulonsa ja ottaa selvää asioista, jotka edistävät globaalia vastuuta.

Kuluttajina olemme myös vaikuttajia ja voimme vaatia yrityksiltä vastuullista toimintaa esimerkiksi lapsityövoiman hyväksikäytön poistamiseksi. Ennen ostopäätöstä onkin hyvä miettiä, millaisissa oloissa tuotetut farkut tai kännykän haluaa hankkia. On olemassa tuotemerkkejä – kuten vaikkapa elintarvikkeistaan tunnettu Reilu kauppa – jotka kaikessa toiminnassaan ovat sitoutuneet kiinnittämään huomiota tuotteidensa eettisyyteen ja ympäristövaikutuksiin.

Keskustelun ylläpitäminen lapsen oikeuksia edistävästä asioista on tärkeää. Myös lapsilla on oikeus osallistua päätöksentekoon ja ilmaista mielipiteensä. Kun havaitsemme jonkin epäkohdan, voimme miettiä, kuka siihen voi vaikuttaa niin, että muutos parempaan tapahtuu – minä itse, vanhempi, opettaja, kansanedustaja, kansalaisjärjestö vai joku muu taho. Oman mielipiteen ilmaisemisen keinoja on monia: keskustelut, mielipidekirjoitukset, järjestöjen kampanjoihin osallistuminen ja sosiaalisen median kanavat.

Lapsen oikeuksia koskeva syrjimättömyyden periaate, jonka mukaan oikeudet kuuluvat kaikille lapsille, on tärkeä myös yksilön toiminnan kannalta. Sosiaalista kestävyyttä tukien jokaisen meistä tulisi kohdella kaikkia muita ihmisiä heidän ihmisarvoaan kunnioittaen, niin naapurin Kaisaa, näkövammaista Villeä kuin sodan jaloista paennutta Mariamaakin. Ihmisarvo kunnioitettava kohtelu on lähtökohta kaikkien ihmisoikeuksien toteutumiseksi. Jokainen meistä voi edesauttaa sitä.

OPPITUNTI LAPSEN OIKEUKSISTA JA GLOBAALISTA VASTUUSTA

2x
45 min.

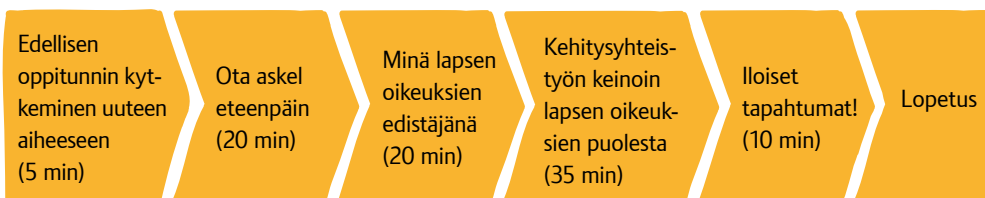
TAVOITTEET

Tavoitteena on määritellä sanat globaali ja globaalikasvatus ja perehdyttää oppilaita globaalin vastuun käsitteeseen sekä pohtia yhdessä muun muassa kulutustottumuksien vaikutuksia muiden elämään ja kestävään kehitykseen. Lisäksi oppitunnilla saadaan vinkkejä siitä, kuinka 5–6-luokkalaiset voivat toimia globaalin vastuun ja kestäväen kehityksen mukaisesti, lapsen oikeudet huomioiden.

OPPITUNTI TIIVISTETTYNÄ

Globaalin vastuun oppitunnilla otetaan käyttöön Lapsen oikeuksien kymppi -kokonaisuudessa opittuja tietoja ja taitoja. Tunnin alussa pohditaan puhtaan veden saantia ja merkitystä arjessa sekä veden puutteen vaikutuksia mm. lapsen oikeuksien toteutumiseen. Tämän jälkeen asetetaan erilaisissa tilanteissa elävien lasten rooleihin ja pohditaan, minkälaisia mahdollisuuksia itsellä ja muilla on vaikuttaa toisten ihmisten oikeuksiin ja mahdollisuuksiin. Seuraavaksi tarkastellaan kuvien avulla lapsen oikeuksien ja globaalin vastuun toteutumista eri tilanteissa ja mietitään, minkälaisella toiminnalla on merkitystä globaalisti. Oppitunnin toisella puoliskolla keskitytään kehitysyhteistyö-temaan ja mietitään varallisuuden ja ihmisten jakautumista maapallolla. Samalla mietitään kehitysyhteistyön vaikutuksia lapsen oikeuksien toteutumiseen. Lopuksi käytetään hetki etsien tietoa suomalaisten järjestöjen kehitysyhteistyöhankkeista ja onnistumisista.

OPPITUNNIN RAKENNE

OPPITUNNIN KULKU

EDELLISEN OPPITUNNIN KYTKEMINEN UUTEEN AIHEESEEN

5 min.

Tavoitteet: Oivaltaa jokin itselle sopiva tapa elää kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti ja motivoitua siihen. Ymmärtää, että kestävä kehitys ja globaali vastuu linkittyvät toisiinsa.

Menetelmä: Oman tuotoksen esittely, opetuskeskustelu.

Tarvikkeet: Vihko.

Käy oppilaiden kanssa yhteisesti läpi heidän omia ajatuksiaan ja toimintatapojaan liittyen kestävän kehityksen periaatteiden mukaiseen elämiseen. Pyydä oppilaita esittelemään omat kuvansa dokumenttikameralla, jos luokasta sellainen löytyy. Jos oppilaat ovat tehneet runoja tai lyriikoita, pyydä heitä esittelemään ne.

ASKEL ETEENPÄIN

20 min.

Tavoitteet: Samaistua erilaisessa elämäntilanteessa elävän lapsen rooliin ja saada ajatus globaalien vastuun tärkeydestä.

Menetelmä: Roolileikki, opetuskeskustelu.

Tarvikkeet: Roolikortit tulostettuina ja irtileikattuina, väittämät, riittävä tila ryhmälle edetä rivissä (esim. koulun käytävä, liikuntasali tai koulun piha).

Jaa jokaiselle oppilaalle roolikortti. Kerro, että oppilaiden tulee asettautua hetken päästä riviin ja kuunnella lukemiasi väittämiä. Jos väittäjä pitää paikkansa roolihahmon kohdalla, oppilaan tulee ottaa yksi askel eteenpäin. Jos väittäjä ei pidä paikkaansa, oppilas pysyy paikallaan. Kerro, että kun kaikki väittämät on luettu, jokainen jää sille paikalle seisomaan, mihin on tehtävän aikana päätynt. Tämän jälkeen keskustellaan roolihahmojen elämäntilanteista ja mahdollisuuksista.

Kysy väittämiä esittämisen jälkeen oppilailta seuraavia kysymyksiä:

- Kuka olit?
- Miltä tuntui, kun et saanut ottaa lainkaan askeleita tai kun sait ottaa monta askelta eteenpäin?
- Minkälaiset mahdollisuudet roolihahmollasi oli käydä koulua?
/ Kävikö roolihahmosi töissä? / Saiko roolihahmosi elää perheensä kanssa?
- Millä tavoin roolihahmosi tilanteeseen ja tulevaisuuteen voisi mielestäsi vaikuttaa?
- Pystyykö roolihahmosi vaikuttamaan omaan tilanteeseensa?
- Uskotko, että sinun teoillasi voisi jotenkin vaikuttaa roolihahmon tilanteeseen?

MINÄ LAPSEN OIKEUKSIEN EDISTÄJÄNÄ

20 min.

Tavoitteet: Innostaa toimimaan lapsen oikeuksien puolesta. Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää oman toiminnan vaikutukset lapsen oikeuksien toteutumiseen niin Suomessa kuin maailmallakin. Saada vinkkejä siitä, kuinka omassa lähiympäristössä voi toimia lapsen oikeuksien edistämiseksi. Samalla oppilaat ymmärtävät, että lapsen oikeuksien toteutuminen on viime kädessä aikuisten ja valtioiden vastuulla.

Menetelmä: Ryhmätyöskentely, kuva-analyysi.

Tarvikkeet: Kuvia lapsista erilaisissa tilanteissa, lapsen oikeuksien sopimus.

Jaa oppilaat ryhmiin. Anna jokaiselle ryhmälle yksi oppimisympäristöstä tulostettu kuva, sekä lyhennetty lapsen oikeuksien sopimus.

Pyydä ryhmiä pohtimaan:

- Miten kuvan tilanteessa eläminen vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen?
- Miten kuvien tilanteet liittyvät meihin täällä Suomessa?

Purkakaat ryhmien ajatukset yhteisesti keskustellen. Ohjeista keskustelun jälkeen oppilaat ideoimaan pienryhmissä, miten jokainen voi omilla pienillä teoillaan vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa (esimerkiksi kierrätys, lähiruoka, reilun kaupan tuotteet, eettisesti tuotetut vaatteet, en kiusaa, kohtelen kaikkia yhdenvertaisesti, lapsen oikeuksista tiedottaminen, varainkeruu, ilmastonmuutoksen torjuminen). Pyydä oppilaita kirjoittamaan ideat vihkoon, ja kerätkää lopuksi ideat yhteisesti taululle.

Miettikää vielä, miksi lapsen oikeuksien toteutuminen ympäri maailmaa on niin tärkeää? Johdattele oppilaat kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun teemoihin korostamalla, että lapsen oikeuksien toteutuminen on valtioiden ja aikuisten vastuulla.

Vaikka aikuiset ja valtiot ovat vastuussa lapsen oikeuksien toteutumisesta, voi jokainen ihminen jo pienillä teoillakin vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen.

KEHITYSYHTEISTYÖN KEINON LAPSEN OIKEUKSIEN PUOLESTA

35 min.

Tavoitteet: Konkretisoida maailman väkimäärän ja toisaalta varallisuuden jakautumista eri maanosien kesken. Pohtia, kuinka kehitysyhteistyön avulla edesautetaan lapsen oikeuksien toteutumista.

Menetelmä: Eläytymisharjoitus, leikki.

Tarvikkeet: Eri värisille papereille piirretyt maanosat, 100 leikkirahaseteliä, taulukko väestömääristä ja varallisuuden jakautumisesta eri maanosiin.

Esittele oppilaille eriväriset maanosat yksi kerrallaan ja kysy samalla, mitä maanosaa värit edustavat. Asetelkaa maanosat taululle tai seinälle (jonne Antarktista on jo sijoitettuna), jolloin muodostuu maailmankartta.

Vuonna 2017 maailman väkiluku ylitti 7,5 miljardia ihmistä. Näin suurta ihmismäärää on vaikea kuvitella, joten tässä tehtävässä maailman väkiluvun ajatellaan selkeyden vuoksi olevan vain sata ihmistä.

Pyydä oppilaita miettimään vieruskaverin kanssa, kuinka monta ihmistä sadasta elää kussakin maanosassa. Jokainen ryhmä kertoo omat arvauksensa, jonka jälkeen paljastetaan todelliset prosenttiosuudet vuonna 2016: Aasia 59,8 %; Afrikka 16,2 %; Pohjois-Amerikka 4,9 %; Latinalainen Amerikka ja Karibia 8,6 %, Eurooppa 10 % ja Oseania 0,5 %. Jaa luokan oppilaat edustamaan eri maanosien prosenttiosuuksia oppimisympäristöstä löytyvän taulukon avulla.

Pyydä tämän jälkeen oppilaita kuvittelemaan, että maailmassa on käytettävissä sata rahaa. Tämän perusteella heidän tulee miettiä, kuinka nuo sata rahaa jakautuvat eri maanosien välille. Pyydä oppilaita kertomaan arvauksensa varallisuuden jakautumisesta ennen kuin jaat oppilaille leikkirahoja kuhunkin maanosaan sen mukaan, kuinka varallisuus on todellisuudessa (vuonna 2016) jakautunut maapallolla. Kysy oppilailta, minkälaisia ajatuksia maailman varallisuuden jakautuminen heissä herättää.

Köyhyys on yksi suurimmista syistä siihen, miksi lapsen oikeudet eivät toteudu kaikkialla maailmassa. Toisaalta lapsen oikeuksien toteutumisessa on ongelmia myös vauraammassa maailmassa. Vähemmän vauraissa maanosissakin on valtioita, jotka ovat toisia valtioita vauraampia ja avustavat niitä. Lisäksi vähemmän vauraiden valtioidenkin sisällä on eroja: varakkaita ja vähemmän vauraita alueita. Kehitysyhteistyöllä pyritään tukemaan niitä maita, alueita ja ihmisiä, jotka ovat heikoimmassa asemassa.

ILOISET TAPAHTUMAT!

10 min.

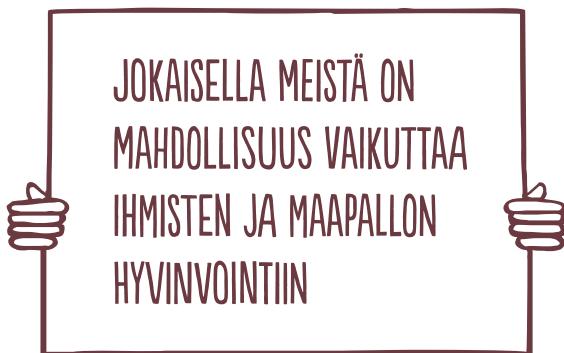
Tavoitteet: Tutustua kehitysyhteistyöjärjestöihin ja kehitysyhteistyöhön. Havaita, että kehitysmaissa olot eivät ole aina ja pysyvästi kurjat, vaan myös myönteistä kehitystä tapahtuu. Tavoitteena on oivaltaa, että kannattaa toimia ja osallistua, sillä asiat eivät yleensä tapahdu aivan itsestään.

Menetelmä: Tiedon hankkiminen.

Tarvikkeet: Tietokone, internet, tekstinkäsittelyohjelma ja printteri tai vihko ja muistiinpanovälineet.

Jaa oppilaat ryhmiin, joissa he pystyvät helposti työskentelemään myös koulun ulkopuolella. Ohjeista oppilaat etsimään ryhmissä tietoa kehitysmaissa tapahtuneesta myönteisestä kehityksestä, paikallisesti ratkaistuista ongelmista ja ratkaisuihin tyytyväisistä ihmisistä.

 Voitte luokan kanssa lähestyä myös kansalaisjärjestöjä (esimerkiksi sähköpostitse) ja pyytää niitä toimittamaan materiaalia positiivisista tapahtumista ja saavutuksista.

TUNNIN LOPETUS JA KOTITEHTÄVÄT

5 min.

Tavoitteet: Tutustua kehitysyhteistyöjärjestöihin ja kehitysyhteistyöhön. Havaita, että kehityksimaissa olot eivät ole aina ja pysyvästi kurjat, vaan myös myönteistä kehitystä tapahtuu. Tavoitteena on oivaltaa, että kannattaa toimia ja osallistua, sillä asiat eivät yleensä tapahdu aivan itsestään.

Menetelmä: Tiedon hankkiminen.

Tarvikkeet: Tietokone, internet, tekstinkäsittelyohjelma ja printteri tai vihko ja muistiinpanovälineet, kotitehtävän ohjeet oppimisympäristöstä tulostettuna.

Pyydä oppilaita jatkamaan ryhmien saamaa tehtävää, jossa etsitään iloisia ja onnistuneita tapahtumia kehityksimaissa. Ohjeista ryhmiä sopimaan yhteinen aika tehtävän tekemiselle. Kerro, että he voivat tavata koulussa ja tehdä tehtävää koulun tietokoneilla tai mennä kirjastoon työskentelemään.

Ohjeista ryhmää tekemään lyhyt yhteenveto:

- Missä ja koska onnistuminen on tapahtunut?
- Kuka on ollut toteuttamassa tapahtumaa?
- Mikä onnistuminen oli kyseessä?
- Mitä paikalliset ihmiset ajattelevat asiasta?
- Liittyikö asiaan jokin teidän ryhmäänne erityisesti innostanut lisätieto?

Jos oppilaat ovat lähettäneet sähköpostia kansalaisjärjestöön, muistuta heitä sähköpostin seuraamisesta sen varalta, että vastaus saapuu. Muistuta, että hyvään kommunikointiin kuuluu myös vastauksesta kiittäminen mahdollisimman nopeasti sen saapumisen jälkeen.